

Sociology of Education

Determining the Effective Factors on the Development of Blended Training in Education of Tehran city and Examining the Current Situation

Omolbanin Ghalujeh¹, Ramezan Jahanian²*, Mahtab Salimi¹

1. Department of Educational Sciences, Karaj Branch, Islamic Azad University, Karaj, Iran.
2. Department of Educational Sciences, Karaj Branch, Islamic Azad University, Karaj, Iran (Corresponding Author).

❖ **Corresponding Author Email:** ramezan.jahanian@gmail.com

Research Paper

Abstract

Receive: 2024/08/18
Accept: 2024/10/22
Published: 2024/12/01

Keywords:

Blended Training, Development of Blended Training, School Culture, Educational Management, Education.

Article Cite:

Ghalujeh O, Jahanian R, Salimi M. (2024). Determining the Effective Factors on the Development of Blended Training in Education of Tehran city and Examining the Current Situation, *Sociology of Education*. 10(3): 70-81.

Purpose: Education is one of the effective organizations in the comprehensive development of countries and blended training in this organization includes the use of various and diverse tools for teaching and learning. As a result, the aim of this study was determining the effective factors on the development of blended training in education of Tehran city and examining the current situation.

Methodology: This study was a mixed (qualitative and quantitative) study. In the qualitative part, the research population was academic and organizational experts of Tehran city in the 2021-22 academic years, which 19 people of whom were selected as samples by using the purposive sampling method and according to the theoretical saturation principle. In the quantitative part, the research population was managers and deputy directors of education of Tehran city in the 2021-22 academic years, which 242 people of whom were selected as samples by using staged cluster sampling method and according to the Krejcie and Morgan table. The research tool in the qualitative part was a semi-structured interview and in the quantitative part was a researcher-made questionnaire, which whose psychometric indicators were approved. The data of this study in the qualitative and quantitative parts were analyzed with using content analysis and one-sample t-test methods in MAXQDA and SPSS software, respectively.

Findings: The results of the qualitative part of this research showed that the effective factors on the development of blended training in education had 30 basic themes, 6 organizing themes and 2 inclusive themes, including organizational factors (with three organizing themes of school structure, school culture and school support) and educational factors (with three organizing themes educational evaluation, educational facilities, and educational management). Also, the results of the quantitative part of this research showed that all six effective factors on the development of blended training in education were higher than the hypothetical average, but only the difference between the four factors of school structure, school culture, educational evaluation and educational management was significant ($P < 0/05$).

Conclusion: According to the results of this study, in order to development of blended training in education must be provided solutions to improve the four factors of school structure, school culture, educational evaluation and educational management.

<https://doi.org/10.22034/ijes.2024.2041857.1631>

<https://dorl.net/dor/20.1001.1.23221445.1401.15.1.1.0>

Creative Commons: CC BY 4.0

Detailed Abstract

Purpose: The education system has been one of the effective and determining factors of economic and social development for the past years and plays a major role in preparing the educational and training foundations necessary for training human resources and preparing individuals for life in tomorrow's society and providing general education (Khan et al., 2024). The education system can be considered one of the fundamental pillars of every society and the survival, durability and progress of every society depends on the quality of this education system. The education system due to its individual and collective mission is guides development and progress and achieving this mission is possible in the light of the effective management of this organization (Hogberg et al., 2019). The education as a scientific and cultural institution creates conditions that place children and adolescents of the society on the path of developing the educational missions of the society. The goals of this educational system are a reflection of the expectations of the society and are based on the values that govern the society, which lead students to educate ideal and appropriate citizens (Sharaf et al., 2023). In order to implement effective teaching and learning and prevent the waste of human and non-human resources in any educational system, including the education system is needed to coherent and diverse educational plan (Maitree, 2023). Training is one of the most valuable things a person does in their life. Although training can be done in various ways, it is better to use creative and blended methods to increase educational efficiency (Ma & Zhou, 2024). Usually, training is done in three ways of traditional (a face-to-face method to establish emotional connection between the teacher and learner for training), virtual (a method for training with using information and communication technologies and computer networks for training and without emotional connection) and blended training (a method for creating deep learning experiences and achieving high levels of learning for training and emotional connection) (Burnett, 2024). Blended training is one of the most suitable and common educational methods, which known as blended learning, blended teaching, and integrated education (Ma et al., 2025). The goal of blended training is to focus on the harmony and balance of the educational system (traditional and virtual) to increase the optimization of educational outcomes (Chen et al., 2022). The advantages of the blended training method include the absence of time and place restrictions, flexibility in designing and producing various resources, increased effectiveness in compared to traditional and virtual training, creating interaction between learners and teachers, providing the possibility of repetition with the aim of reinforcing and optimizing learning, reducing overall education costs, easy access to content and learning resources with using technology, improving the teacher's ability to receive feedback on learners' progress, strengthening thinking, decision-making and organizing thoughts methods, increasing the ability to self-study of lessons, increasing mental creativity, improving the success of the audience and establishing a connection between the surrounding environment and personal resources (Go et al., 2024). Education is one of the effective organizations in the comprehensive development of countries and blended training in this organization includes the use of various and diverse tools for teaching and learning. As a result, the aim of this study was determining the effective factors on the development of blended training in education of Tehran city and examining the current situation.

Methodology: This study was a mixed (qualitative and quantitative) study. In the qualitative part, the research population was academic and organizational experts of Tehran city in the 2021-22 academic years, which 19 people of whom were selected as samples by using the purposive sampling method and according to the theoretical saturation principle. In the theoretical saturation principle, there is no specific rule or law for determining the sample size before starting the research and according to this principle, sampling and research on them continues until new samples express the same findings as previous samples and cannot add new findings to previous findings. In the quantitative part, the research population was managers and deputy directors of education of Tehran city in the 2021-22 academic years, which 242 people of whom were selected as samples by using staged cluster sampling method and according to the Krejcie and Morgan table. In the staged cluster sampling method, first Tehran city was divided into five sections and three sections were randomly selected and then from each section, some areas were randomly selected and all managers and deputy directors of that education department were selected as a sample. The research tool in the qualitative part was a semi-structured interview and in the quantitative part was a researcher-made questionnaire, which whose psychometric indicators were approved. The data of this study in the qualitative and quantitative parts were analyzed with using content analysis and one-sample t-test methods in MAXQDA and SPSS software, respectively.

Findings: The results of the qualitative part of this research showed that the effective factors on the development of blended training in education had 30 basic themes, 6 organizing themes and 2 inclusive themes, including organizational factors (with three organizing themes of school structure, school culture and school support) and educational factors (with three organizing themes educational evaluation, educational facilities, and educational management). Also, the results of the quantitative part of this research showed that all six effective factors on the development of blended training in education were higher than the hypothetical average, but only the difference between the four factors of school structure, school culture, educational evaluation and educational management was significant ($P < 0/05$).

Conclusion: According to the results of this study, in order to development of blended training in education must be provided solutions to improve the four factors of school structure, school culture, educational evaluation and educational management. Based on the findings of this study, the following practical suggestions are presented.

1. Changing the school structure based on the effective factors on the development of blended training with the help of teachers and students
2. Forming educational groups consisting of interested students to plan for the use of blended learning for each class
3. Proper use of summative evaluation and its development in blended learning
4. Using formative evaluation based on strategies developing of blended learning
5. Presence of well-equipped, up-to-date and modern libraries and laboratories in the school

جامعه‌شناسی آموزش و پرورش

تعیین عوامل موثر بر توسعه آموزش ترکیبی در آموزش و پرورش شهر تهران و بررسی وضعیت موجود

ام البنین قالوجه^۱، رمضان جهانیان^{۲*}، مهتاب سلیمی^۳

۱. گروه علوم تربیتی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران.

۲. گروه علوم تربیتی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران (نویسنده مسئول).

✉ ایمیل نویسنده مسئول: ramezan.jahanian@gmail.com

مقاله تحقیقاتی

چکیده

هدف: آموزش و پرورش از سازمان‌های موثر در توسعه همه‌جانبه کشورها است و آموزش ترکیبی در این سازمان شامل استفاده از ابزارهای گوناگون و متنوع برای آموزش و یادگیری می‌باشد. در نتیجه، هدف این پژوهش تعیین عوامل موثر بر توسعه آموزش ترکیبی در آموزش و پرورش شهر تهران و بررسی وضعیت موجود بود.

روش‌شناسی: این مطالعه آمیخته (کیفی و کمی) بود. در بخش کیفی، جامعه پژوهش خبرگان دانشگاهی و سازمانی شهر تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ بودند که ۱۹ نفر از آنها با روش نمونه‌گیری هدفمند و طبق اصل اشباع نظری به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. در بخش کمی، جامعه پژوهش مدیران و معاونین آموزش و پرورش شهر تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ بودند که ۲۴۲ نفر از آنها با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای مرحله‌ای و طبق جدول کرجسی و مورگان به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار پژوهش در بخش کیفی مصاحبه نیمه‌ساختاریافته و در بخش کمی پرسشنامه محقق‌ساخته بود که شاخص‌های روانسنجی آنها مورد تایید قرار گرفت. داده‌های این پژوهش در بخش‌های کیفی و کمی به‌ترتیب با روش‌های تحلیل مضمون و آزمون تی یک نمونه‌ای در نرم‌افزارهای SPSS و MAXQDA تحلیل شدند.

یافته‌ها: نتایج بخش کیفی این پژوهش نشان داد که عوامل موثر بر توسعه آموزش ترکیبی در آموزش و پرورش دارای ۳۰ مضمون پایه، ۶ مضمون سازمان‌دهنده و ۲ مضمون فراگیر شامل عوامل سازمانی (با سه مضمون سازمان‌دهنده ساختار مدرسه، فرهنگ مدرسه و حمایت مدرسه) و عوامل آموزشی (با سه مضمون سازمان‌دهنده ارزشیابی آموزشی، امکانات آموزشی و مدیریت آموزشی) بود. همچنین، نتایج بخش کمی این پژوهش نشان داد که هر شش عامل موثر بر توسعه آموزش ترکیبی در آموزش و پرورش بالاتر از میانگین فرضی بودند، اما فقط اختلاف چهار عامل ساختار مدرسه، فرهنگ مدرسه، ارزشیابی آموزشی و مدیریت آموزشی معنادار می‌باشد ($P < 0.05$).
نتیجه‌گیری: طبق نتایج این مطالعه، جهت توسعه آموزش ترکیبی در آموزش و پرورش باید راهکارهایی برای بهبود چهار عامل ساختار مدرسه، فرهنگ مدرسه، ارزشیابی آموزشی و مدیریت آموزشی را فراهم نمود.

دریافت: ۱۴۰۳/۰۵/۲۸

پذیرش: ۱۴۰۳/۰۸/۰۱

انتشار: ۱۴۰۳/۰۹/۱۱

واژگان کلیدی:

آموزش ترکیبی، توسعه آموزش ترکیبی، فرهنگ مدرسه، مدیریت آموزشی، آموزش و پرورش

استناد مقاله:

قالوجه ا، جهانیان ر، سلیمی م. (۱۴۰۳). تعیین عوامل موثر بر توسعه آموزش ترکیبی در آموزش و پرورش شهر تهران و بررسی وضعیت موجود. جامعه‌شناسی آموزش و پرورش، ۱۰ (۳): ۷۰-۸۱.

<https://doi.org/10.22034/ijes.2024.2041857.1631>

<https://dorl.net/dor/20.1001.1.23221445.1401.15.1.1.0>

Creative Commons: CC BY 4.0

مقدمه

آموزش، یادگیری و پرورش منحصر به افراد، زمان، مکان، مدرسه، کودکان، عمل خاصی یا آموزش دروس مشخصی نیست، بلکه برای همه، در هر زمانی و هر مکانی است (Dohrmann et al., 2022). نظام آموزش و پرورش به‌عنوان یکی از عوامل موثر و تعیین‌کننده توسعه اقتصادی و اجتماعی از سال‌های گذشته بوده نقش عمده‌ای در آماده‌سازی بنیادهای آموزشی و پرورشی لازم برای تربیت نیروی انسانی و آماده‌سازی افراد برای زندگی در جامعه فردا و ارائه آموزش‌های عمومی بر عهده دارد (Khan et al., 2024). آموزش و پرورش نظامی باز و گسترده است و بر همین اساس عوامل متعددی بر آن اثر می‌گذرانند و هر یک به نوبه خود از آن اثر می‌پذیرند. اهمیت این نظام در جهت رشد و توسعه هر روز در حال افزایش است و پیشرفت‌های فناوری و استانداردهای مدرن نیازمند افراد تحصیل‌کرده و متبحر است. برای این منظور دولت‌ها باید شرایط را برای بهینه‌سازی نظام آموزش و پرورش مهیا سازند و پیوسته کیفیت آن را ارتقاء دهند (Ebrahimi et al., 2022). نظام آموزش و پرورش را می‌توان یکی از ارکان اساسی هر جامعه دانست و بقا، دوام و پیشرفت هر جامعه به کیفیت این نظام آموزشی بستگی دارد. نظام آموزش و پرورش به دلیل داشتن رسالت فردی و جمعی هدایت‌گر توسعه و پیشرفت است و رسیدن به این رسالت در پرتو مدیریت موثر این سازمان امکان‌پذیر می‌باشد (Hogberg et al., 2019). آموزش و پرورش به‌عنوان یک نهاد علمی و فرهنگی بسترساز شرایطی است که کودکان و نوجوانان جامعه را در مسیر تکوین رسالت‌های تربیتی جامعه قرار می‌دهد. اهداف این نظام آموزشی بازتابی از انتظارات جامعه و بر مبنای ارزش‌های حاکم بر جامعه است که دانش‌آموزان را به سوی تربیت شهروند ایده‌آل و مناسب سوق می‌دهد (Sharaf et al., 2023). آموزش و پرورش دارای مفهوم و کاربرد گسترده و پیچیده‌ای است که به‌عنوان تعالی‌بخش جامعه و قلب آن عمل می‌کند. این نظام افراد را در دوره کودکی و نوجوانی که زمان شکل‌گیری شخصیت و ایجاد رفتار، منش، عادات مختلف و طرز فکر و تلقی مختلف است، با مشارکت خانواده‌ها هدایت می‌نماید و در مسیر حرکت کشور قرار می‌دهد. این نظام نقش مهمی در پرورش اعضای جامعه و شکل‌گیری شخصیت آنان دارد و رشد و توسعه فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی جامعه می‌شود (Dimmock et al., 2021).

برای اجرای آموزش و یادگیری موثر و جلوگیری از اتلاف منابع انسانی و غیرانسانی در هر نظام آموزشی از جمله نظام آموزش و پرورش، به طرح آموزشی منسجم و مختلف نیاز است (Maitree, 2023). آموزش یکی از ارزنده‌ترین کارهایی است که آدمی در زندگی خود انجام می‌دهد. اگرچه می‌توان به شکل‌های گوناگونی آموزش داد، اما بهتر است برای افزایش بازده آموزشی از روش‌های خلاق و ترکیبی استفاده کرد (Ma & Zhou, 2024). معمولاً آموزش به سه شیوه سنتی (روشی چهره به چهره برای برقراری ارتباط عاطفی بین یاددهنده و یادگیرنده جهت آموزش)، مجازی (روشی برای آموزش با استفاده از فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات و شبکه‌های کامپیوتری جهت آموزش و بدون ارتباط عاطفی) و آموزش ترکیبی (روشی برای ایجاد تجارب یادگیری عمیق و دستیابی به سطوح بالای یادگیری جهت آموزش و ارتباط عاطفی) است (Burnett, 2024). آموزش ترکیبی یکی از مناسب‌ترین و رایج‌ترین روش‌های آموزشی است که به نام‌های یادگیری آمیخته، تعلیم ترکیبی و آموزش تلفیقی نیز شناخته می‌شود (Ma et al., 2025). این روش را می‌توان نوعی رویکرد آموزشی دانست که تلفیق متفکرانه آموزش حضوری و مجازی است و فعالیت‌های آموزش سنتی را با فعالیت‌های آموزش از راه دور ادغام می‌کند. این روش فقط ترکیب ظاهری آموزش سنتی و مجازی نیست، بلکه شکل‌های متنوع یادگیری (سنتی و مجازی)، نظریه‌های یادگیری (رفتارگرایی، شناخت‌گرایی، سازنده‌گرایی و ارتباط‌گرایی) و رسانه‌های آموزشی (پرونده الکترونیکی، وبگاه، کتاب، ویدئو و نظایر آن) را با هم ادغام می‌کند (Sharma et al., 2023). هدف آموزش ترکیبی تمرکز بر هارمونی و تعادل سیستم آموزشی (سنتی و مجازی) جهت افزایش بهینه‌سازی نتایج آموزشی است. این روش درصدد است تا با بهره‌گیری از منابع و ابزارهای گوناگون مانند نرم‌افزارهای چندرسانه‌ای، شبیه‌سازی، کنفرانس‌ها، لوح‌های فشرده، کتاب‌ها، تمرین‌های خارج از کتاب، کلاس‌های درس سنتی، کلاس‌های درس مجازی، آزمایشگاه‌های اینترنتی، گروه‌ها و انجمن‌ها به فراگیر کمک کند تا محتوای درس را بهتر فراگیرد (Chen et al., 2022). اصل اساسی این رویکرد این است که ارتباطات شفاهی حضوری و ارتباطات نوشتاری مجازی را به طرز مناسبی تلفیق نماید؛ به‌طوری که نقاط قوت هر یک از آنها در درون یک تجربه یادگیری اکتشافی مناسب با زمینه و اهداف موردنظر آموزشی، ترکیب شوند (Kerr et al., 2022). از مزایای روش آموزش ترکیبی می‌توان به عدم محدودیت زمانی و مکانی، انعطاف‌پذیری در طراحی و تولید منابع مختلف، افزایش اثربخشی در مقایسه با آموزش‌های سنتی و مجازی، ایجاد تعامل میان یادگیرندگان و یاددهندگان، فراهم کردن امکان تکرار با هدف تقویت یادگیری و بهینه‌سازی آن، کاهش هزینه‌های آموزش در حالت کلی، دسترسی آسان به محتوا و منابع یادگیری با استفاده از تکنولوژی، بهبود توانمندی معلم در دریافت

بازخورد از پیشرفت یادگیرندگان، تقویت شیوه‌های تفکر، تصمیم‌گیری و سازمان‌دهی افکار، افزایش توانایی خودآموزی دروس، افزایش خلاقیت ذهنی، بهبود موفقیت مخاطبان و برقراری ارتباط بین محیط پیرامون و اندوخته‌های شخصی اشاره کرد (Go et al., 2024).

پژوهش‌هایی درباره آموزش ترکیبی انجام شده است که در ادامه مهم‌ترین و مرتبط‌ترین آنها گزارش می‌شوند.

Rastgari & Salari Chine (2024) ضمن پژوهشی درباره تاثیر عوامل موثر در اجرای یادگیری ترکیبی دانشجومعلمان دانشگاه فرهنگیان به این نتیجه رسیدند که مهم‌ترین و اثرگذارترین عوامل موثر بر اجرای یادگیری ترکیبی دانشجومعلمان شامل ساختارسازی اجرایی و آموزشی، زیرساخت فنی، پشتیبانی مالی و مشوق‌های آموزشی بود.

Yazdizadeh et al (2024) ضمن پژوهشی درباره سنتز پژوهی برنامه‌درسی یادگیری ترکیبی مبتنی بر آموزش وارونه به این نتیجه رسیدند که برای آن ۱۳۶ مقوله، ۴۲ محور و ۱۰ بعد شامل ویژگی‌های فراگیران، ویژگی معلم، رویکردهای یاددهی و یادگیری، محتوا، محیط، عوامل زمینه‌ای، ویژگی‌های ارزشیابی، مزایا، الزامات و چالش‌ها و موانع شناسایی شد.

Bahrami & Nazarzadeh Zare (2023) ضمن پژوهشی درباره تاثیر عوامل نهادی در به‌کارگیری یادگیری ترکیبی توسط اعضای هیأت‌علمی به این نتیجه رسیدند که عوامل نهادی شامل عوامل هنجاری، عوامل اجباری و عوامل تقلیدی نقش موثر و تاثیر زیادی در به‌کارگیری یادگیری ترکیبی داشتند.

Zare'i et al (2023) ضمن پژوهشی درباره عوامل موثر بر سازوکارهای مشارکت والدین در محیط یادگیری ترکیبی مدارس به این نتیجه رسیدند که مهم‌ترین سازوکارهای مشارکت والدین شامل سازماندهی، پایش و نظارت، انگیزشی، آموزشی و مدیریت در خانه در محیط یادگیری ترکیبی مدارس بود و این سازوکارها به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا آنها در انجام تکالیف درسی در محیط یادگیری ترکیبی پیشرفت کنند.

Kavand & Talai (2022) ضمن پژوهشی درباره ابعاد و مدل‌های آموزش ترکیبی گزارش کردند که آموزش ترکیبی با داشتن مزیت‌های هر دو رویکرد آموزش سنتی و مجازی رویکردی موثر برای افزایش اثربخشی یادگیری، سهولت دسترسی به مواد آموزش و افزایش اثربخشی هزینه‌ها می‌باشد.

Abbasi Kasani et al (2021) ضمن پژوهشی درباره عوامل موثر بر به‌کارگیری یادگیری ترکیبی در آموزش عالی به این نتیجه رسیدند که برای عوامل موثر بر به‌کارگیری یادگیری ترکیبی در آموزش عالی عوامل یادگیرنده، یاددهنده، عوامل آموزشی، عوامل محیطی، عوامل نهادی و سازمانی، حمایت و پشتیبانی، قوانین و مقررات، تعاملات و فناوری شناسایی شد.

درباره اهمیت و ضرورت پژوهش حاضر می‌توان گفت که آموزش و پرورش از نهادهای موثر در توسعه همه‌جانبه کشور می‌باشد و می‌تواند با زمینه‌سازی برای رشد نوجوانان و تولید و تعمق دانش زمینه را برای بهبود و توسعه جامعه از طریق کیفیت‌بخشی آموزش و یادگیری فراهم می‌آورد. یکی از روش‌های موثر برای همه نظام‌های آموزشی از جمله نظام آموزش و پرورش استفاده از روش آموزش ترکیبی است که هم مزایای روش آموزش سنتی را دارد و هم مزایای روش آموزش مجازی و درباره آن پژوهش‌هایی انجام شده، اما پژوهشی که عوامل موثر بر توسعه آن در آموزش و پرورش را بررسی کرده باشد یافت نشد. افزون بر آن، پژوهشی که وضعیت موجود آموزش ترکیبی را از نظر عوامل موثر بر توسعه آموزش ترکیبی در آموزش و پرورش بررسی کرده باشد، یافت نشد و انجام این پژوهش به متخصصان و برنامه‌ریزان نظام آموزشی در شناخت بهتر وضعیت موجود کمک شایانی می‌کند. همچنین، نتایج این پژوهش می‌تواند راهکارهای مناسبی را به متخصصان و برنامه‌ریزان نظام آموزش و پرورش در طراحی برنامه‌هایی جهت بهبود وضعیت آموزش ترکیبی در این نظام آموزشی ارائه دهد. آموزش و پرورش از سازمان‌های موثر در توسعه همه‌جانبه کشورها است و آموزش ترکیبی در این سازمان شامل استفاده از ابزارهای گوناگون و متنوع برای آموزش و یادگیری می‌باشد. در نتیجه، هدف این پژوهش تعیین عوامل موثر بر توسعه آموزش ترکیبی در آموزش و پرورش شهر تهران و بررسی وضعیت موجود بود.

این مطالعه آمیخته (کیفی و کمی) بود. جامعه پژوهش در بخش کیفی خبرگان دانشگاهی و سازمانی شهر تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ بودند که ۱۹ نفر از آنها با روش نمونه‌گیری هدفمند و طبق اصل اشباع نظری به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. در اصل اشباع نظری هیچ قاعده و قانون خاصی جهت تعیین حجم نمونه قبل از شروع پژوهش وجود ندارد و طبق این اصل، نمونه‌گیری و پژوهش بر روی آنان تا زمانی ادامه می‌یابد که نمونه‌های جدید همان یافته‌های نمونه‌های قبلی را بیان کنند و نتوانند یافته جدیدی به یافته‌های قبلی بیفزایند. همچنین، جامعه پژوهش در بخش کمی مدیران و معاونین آموزش و پرورش شهر تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ بودند که ۲۴۲ نفر از آنها با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای مرحله‌ای و طبق جدول کرجسی و مورگان به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. در روش نمونه‌گیری خوشه‌ای مرحله‌ای ابتدا شهر تهران به پنج بخش تقسیم و سه بخش به روش تصادفی انتخاب و سپس از هر بخش برخی مناطق به روش تصادفی انتخاب و همه مدیران و معاونین آن آموزش و پرورش به‌عنوان نمونه انتخاب شدند.

ابزار پژوهش در بخش کیفی مصاحبه نیمه‌ساختاریافته بود که شامل پنج سوال اصلی و تعدادی سوال فرعی بود. سوال‌های اصلی از همه خبرگان دانشگاهی و سازمانی پرسیده شد، اما سوال‌های فرعی فقط از خبرگانی پرسیده شد که در درک سوال‌های اصلی دچار چالش شدند یا در هنگام پاسخگویی از پاسخ به سوال منحرف می‌شدند. مصاحبه‌ها به‌صورت انفرادی انجام و در حین انجام آن علاوه بر یادداشت مطالب مهم و کلیدی، اقدام به ضبط مصاحبه‌ها شد تا در فرصتی مناسب مجدد بررسی و مطالبی که به‌صورت سهوی مورد غفلت قرار گرفتند، اضافه شوند. میانگین مدت زمان مصاحبه با هر یک از خبرگان حدود ۳۵ دقیقه بود و مصاحبه‌ها در محل کار خبرگان دانشگاهی و سازمانی انجام شد. روایی مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با روش مثلث‌سازی تایید و پایایی آن با روش ضریب توافق بین دو کدگذاری ۰/۸۱ محاسبه شد. همچنین، ابزار پژوهش در بخش کمی پرسشنامه محقق‌ساخته بود که توسط پژوهشگران پژوهش حاضر و بر اساس مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با خبرگان دانشگاهی و سازمانی طراحی شده بود. برای پاسخگویی به سوال‌های پرسشنامه محقق‌ساخته عوامل موثر بر توسعه آموزش ترکیبی در آموزش و پرورش (۳۰ سوال) از طیف لیکرت پنج درجه‌ای از کاملاً مخالفم با نمره یک، مخالفم با نمره دو، نه مخالفم و نه موافقم با نمره سه، موافقم با نمره چهار و کاملاً موافقم با نمره پنج استفاده شد و نمره هر مولفه یا عامل ابزار با مجموع نمره سوال‌های سازنده آن مولفه یا عامل محاسبه می‌شود؛ به‌طوری که نمره بالاتر حاکی از بیشتر داشتن آن مولفه یا عامل می‌باشد. روایی صوری پرسشنامه محقق‌ساخته با نظر خبرگان تایید و پایایی آن با روش ضریب آلفای کرونباخ از طریق همبستگی بین سوال‌ها ۰/۹۲ محاسبه شد.

لازم به ذکر است که در این پژوهش همه نکات و ملاحظات اخلاقی از جمله رازداری، محرمانگی و غیره رعایت شد و از همه نمونه‌ها موافقت‌نامه کتبی جهت شرکت آگاهانه در پژوهش گرفته شد. همچنین، برای آنان اهمیت و ضرورت پژوهش تشریح شد و آزادی آنان جهت شرکت یا عدم شرکت در پژوهش به آنان اعلام شد. در نهایت، داده‌های این پژوهش در بخش‌های کیفی و کمی به‌ترتیب با روش‌های تحلیل مضمون و آزمون تی یک نمونه‌ای در نرم‌افزارهای MAXQDA و SPSS تحلیل شدند.

یافته‌های پژوهش

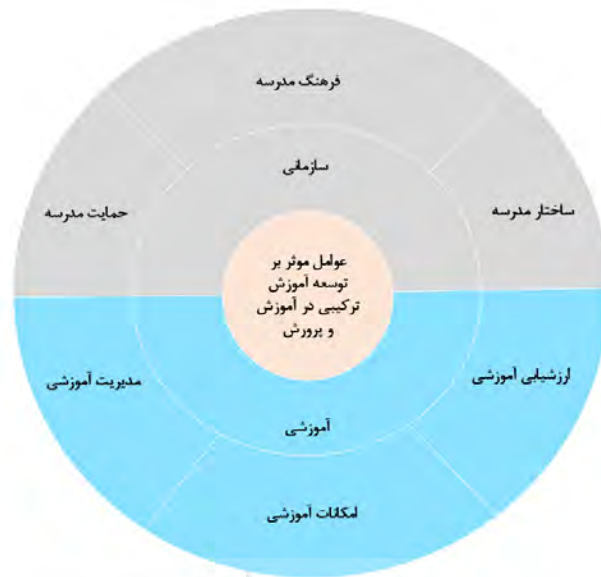
در بخش کیفی این پژوهش ۱۹ نفر از خبرگان دانشگاهی و سازمانی و در بخش کمی آن ۲۴۲ نفر از مدیران و معاونین آموزش و پرورش حضور داشتند. عوامل موثر بر توسعه آموزش ترکیبی در آموزش و پرورش به روش تحلیل مضمون در جدول ۱ قابل مشاهده است.

مضمون پایه	مضمون سازمان‌دهنده	مضمون فراگیر
ساختار مدرسه بر اساس آموزش ترکیبی	ساختار مدرسه	عوامل سازمانی
میزان تمرکز پایین در مدرسه در ارتباط با حل مسائل		
داشتن ساختار مشارکتی		
هویدا بودن مأموریت نظام آموزشی در ساختار مدرسه	فرهنگ مدرسه	
مشخص بودن میزان اختیارات معلم و مدیر و دانش‌آموز در مدرسه		
اهمیت دادن مدرسه به آموزش‌های نوین		
مشارکت‌پذیری به‌عنوان اصول مدون و قابل مشاهده در مدرسه	حمایت مدرسه	
سازگاری عوامل مدرسه با تغییر		
جاری بودن ارزش‌های جامعه در مدرسه و محتوای ترکیبی		
علاقه به فناوری‌های نوین در بین معلمان و دانش‌آموزان	حمایت مدرسه	
حمایت مدیران آموزش و پرورش از نحوه تدریس و آموزش‌های ترکیبی		
حمایت مدیران آموزش و پرورش و برنامه‌ریزی آموزشی از فعالیت‌های پژوهشی و آموزشی مبتنی بر آموزش ترکیبی		
حمایت از بودجه اختصاص یافته به مدرسه	ارزشیابی آموزشی	
برنامه‌ریزی مدون سازمان آموزش و پرورش برای ارتقای کیفیت مدرسه مبتنی بر آموزش‌های ترکیبی		
حمایت معلمان از یکدیگر در اجرای محتوای ترکیبی		
استفاده درست از ارزیابی پایانی و توسعه آن در آموزش ترکیبی	امکانات آموزشی	
ارزشیابی تکوینی بر اساس راهکارهای آموزش ترکیبی		
رعایت عدالت در ارزشیابی آموزش ترکیبی		
آموزش خودارزیابی	مدیریت آموزشی	
آموزش دگرارزیابی		
وجود امکانات فناورانه در مدرسه		
وجود آزمایشگاه‌های مدرن در مدرسه	مدیریت آموزشی	
امکان استفاده از کتابخانه الکترونیک		
امکان استفاده از محلی برای داشتن نمایشگاه‌های دائمی در مدارس		
حمایت از نوع آموزش ترکیبی	مدیریت آموزشی	
توانایی اداره امور مدرسه در ارتباط با ارائه آموزش‌های ترکیبی		
تخصیص بودجه لازم برای اجرای آموزش ترکیبی		
ارائه تسهیلات مناسب برای آموزش‌های ترکیبی	مدیریت آموزشی	
سازگاری و تعامل بیشتر با سیاست‌گذاران آموزشی		
حمایت از نوع آموزش ترکیبی		

همان‌طور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، عوامل موثر بر توسعه آموزش ترکیبی در آموزش و پرورش دارای ۳۰ مضمون پایه، ۶ مضمون سازمان‌دهنده و ۲ مضمون فراگیر شامل عوامل سازمانی (با سه مضمون سازمان‌دهنده ساختار مدرسه، فرهنگ مدرسه و حمایت مدرسه) و عوامل آموزشی (با سه مضمون سازمان‌دهنده ارزشیابی آموزشی، امکانات آموزشی و مدیریت آموزشی) بود. بنابراین، تعداد مضمون‌های پایه، نام مضمون‌های سازمان‌دهنده و فراگیر برای عوامل موثر بر توسعه آموزش ترکیبی در آموزش و پرورش به روش تحلیل مضمون در جدول ۲ و شبکه مضامین آن در شکل ۱ قابل مشاهده است.

جدول ۲. تعداد مضمون‌های پایه، نام مضمون‌های سازمان‌دهنده و فراگیر برای عوامل موثر بر توسعه آموزش ترکیبی در آموزش و پرورش به روش تحلیل مضمون

مضمون فراگیر	مضمون سازمان‌دهنده	تعداد مضمون پایه
عوامل سازمانی	ساختار مدرسه	۵
	فرهنگ مدرسه	۵
	حمایت مدرسه	۵
عوامل آموزشی	ارزشیابی آموزشی	۵
	امکانات آموزشی	۴
	مدیریت آموزشی	۶

شکل ۱. شبکه مضامین برای عوامل موثر بر توسعه آموزش ترکیبی در آموزش و پرورش به روش تحلیل مضمون

همان طور که در جدول ۲ و شکل ۱ مشاهده می‌شود، مضمون فراگیر عوامل سازمانی شامل سه مضمون سازمان دهنده ساختار مدرسه، فرهنگ مدرسه و حمایت مدرسه و مضمون فراگیر عوامل آموزشی شامل سه مضمون سازمان دهنده ارزشیابی آموزشی، امکانات آموزشی و مدیریت آموزشی بود. وضعیت موجود عوامل موثر بر توسعه آموزش ترکیبی در آموزش و پرورش به روش آزمون تی یک نمونه‌ای در جدول ۳ قابل مشاهده است.

جدول ۳. وضعیت موجود عوامل موثر بر توسعه آموزش ترکیبی در آموزش و پرورش به روش آزمون تی یک نمونه‌ای

مضمون فراگیر	مضمون سازمان دهنده	اختلاف میانگین	مقدار تی	معناداری	حد پایین	حد بالا
عوامل سازمانی	ساختار مدرسه	۰/۴۰	۹/۵۷	۰/۰۰۰	۰/۳۳	۰/۴۸
	فرهنگ مدرسه	۰/۲۱	۵/۳۴	۰/۰۰۰	۰/۱۳	۰/۲۹
	حمایت مدرسه	۰/۰۱	۰/۳۴	۰/۷۳۱	-۰/۰۷	۰/۱۰
عوامل آموزشی	ارزشیابی آموزشی	۰/۲۴	۶/۲۳	۰/۰۰۰	۰/۱۶	۰/۳۱
	امکانات آموزشی	۰/۰۸	۱/۷۳	۰/۰۸۴	-۰/۰۱	۰/۱۷
	مدیریت آموزشی	۰/۲۱	۵/۳۳	۰/۰۰۰	۰/۱۳	۰/۲۹

همان طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود، هر شش عامل موثر بر توسعه آموزش ترکیبی در آموزش و پرورش بالاتر از میانگین فرضی بودند، اما فقط اختلاف چهار عامل ساختار مدرسه، فرهنگ مدرسه، ارزشیابی آموزشی و مدیریت آموزشی معنادار می‌باشد ($P < 0/05$).

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به اهمیت آموزش ترکیبی در نظام‌های آموزشی از جمله نظام آموزش و پرورش، هدف این پژوهش تعیین عوامل موثر بر توسعه آموزش ترکیبی در آموزش و پرورش شهر تهران و بررسی وضعیت موجود بود.

یافته‌های این پژوهش نشان داد که عوامل موثر بر توسعه آموزش ترکیبی در آموزش و پرورش دارای ۳۰ مضمون پایه، ۶ مضمون سازمان دهنده و ۲ مضمون فراگیر شامل عوامل سازمانی (با سه مضمون سازمان دهنده ساختار مدرسه، فرهنگ مدرسه و حمایت مدرسه) و عوامل آموزشی (با سه مضمون سازمان دهنده ارزشیابی آموزشی، امکانات آموزشی و مدیریت آموزشی) بود. همچنین، هر شش عامل موثر بر توسعه آموزش ترکیبی در آموزش و پرورش بالاتر از میانگین فرضی بودند، اما فقط اختلاف چهار عامل ساختار مدرسه، فرهنگ مدرسه، ارزشیابی آموزشی و مدیریت آموزشی معنادار می‌باشد. این یافته‌ها از جهاتی با

یافته‌های پژوهش‌های (2023) Bahrami & Nazarzadeh Zare، (2024) Yazdizadeh et al، (2024) Rastgari & Salari Chine، (2023) et al و (2022) Kavand & Talai (2021) Abbasi Kasani et al همسو بود.

در تبیین، تشریح و تفسیر یافته‌های این پژوهش می‌توان گفت با توجه به اهمیت آموزش ترکیبی در نظام آموزش و پرورش نیاز است تا عوامل تاثیرگذار بر این نوع آموزش شناسایی شود و از عوامل در جهت ارتقای آموزش تقویت گردند. عوامل سازمانی و آموزشی دو عامل تاثیرگذار بر توسعه آموزش ترکیبی هستند که عوامل سازمانی شامل ساختار مدرسه، فرهنگ مدرسه و حمایت مدرسه و عوامل آموزشی شامل ارزشیابی آموزشی، امکانات آموزشی و مدیریت آموزشی می‌باشد. یکی از عوامل سازمانی، ساختار مدرسه است و میزان تمرکز پایین در مدرسه در ارتباط با حل مسائل و استفاده از ساختار مشارکتی یکی از عواملی است که بر آموزش ترکیبی اثر می‌گذارد. از طرف دیگر، آشکاربودن مأموریت نظام آموزشی در ساختار مدرسه، مشخص‌بودن میزان اختیارهای معلم، مدیر و دانش‌آموز در مدرسه، استفاده از آموزش ترکیبی بر توسعه این نوع آموزش تاثیر می‌گذارد و آن را تسهیل می‌کند. مدرسه رکن مهمی در توسعه آموزش ترکیبی است و اگر مدرسه به این نوع آموزش اهمیت دهد، می‌توان امید داشت که گام‌های موثری در جهت مشارکت‌پذیری به‌عنوان اصل مدون و قابل مشاهده در مدرسه برداشته شود. زمانی که صحبت از سازگاری ساختار مدرسه می‌شود ارکان اصلی آن یعنی مدیر، معلم و دانش‌آموزان به‌عنوان عوامل مدرسه مورد توجه قرار می‌گیرند. میزان تغییرپذیری این عوامل نیز در توسعه آموزش ترکیبی تعیین‌کننده است و برای اینکه آموزش ترکیبی توسعه پیدا کند و به‌عنوان یک نوع آموزش برتر مورد پذیرش قرار گیرد باید به فرهنگ و ارزش‌های جامعه پیرامون توجه ویژه شود و در محتوای آموزشی نیز این موارد لحاظ گردد. علاقه به فناوری‌های نوین در بین معلمان و دانش‌آموزان و حمایت مدیران آموزش و پرورش از نحوه تدریس و آموزش‌های ترکیبی و همچنین حمایت مدیران آموزش و پرورش و برنامه‌ریزان آموزشی از فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی مبتنی بر آموزش ترکیبی، توسعه آموزش ترکیبی را چند برابر می‌کند.

علاوه بر عوامل سازمانی، عوامل آموزشی نیز بر توسعه آموزش ترکیبی در نظام آموزش و پرورش موثر هستند و استفاده صحیح و مناسب از ارزیابی پایانی و توسعه آن در آموزش ترکیبی و استفاده از ارزشیابی تکوینی بر اساس راهکارهای آموزش ترکیبی از عوامل موثر آموزشی و ارزشیابی هستند. در آموزش ترکیبی، ارزشیابی بر اساس عدالت انجام و در غیر این صورت عدالت آموزشی که یکی از اهداف این آموزش است، تحقق پیدا نمی‌کند. وجود امکانات فناورانه آموزشی در مدرسه مانند وجود آزمایشگاه‌های مدرن، کتابخانه الکترونیک و در صورت امکان استفاده از محلی برای داشتن نمایشگاه‌های دائمی در مدارس از عوامل موثر در توسعه آموزش ترکیبی است. گاهی با شناسایی این عوامل، مدرسه‌ای به‌عنوان مرکز آموزش ترکیبی شناسایی می‌شود و به‌عنوان الگو برای سایر مدارس قلمداد می‌گردد. بنابراین، برای آموزش‌های ارائه‌شده در قالب آموزش ترکیبی نه تنها به دانش، حمایت و مهارت معلمین نیاز است، بلکه اختصاص بودجه مجزا و ارائه تسهیلات آموزشی نیز از نکات مهم می‌باشد. با نگاهی به وضعیت موجود آموزش ترکیبی در مدارس می‌توان دریافت که تقریباً در همه مولفه‌ها و عوامل شناسایی‌شده، آموزش و پرورش شهر تهران در وضعیت مطلوبی به سر می‌برد و تنها در دو عامل حمایت مدرسه و امکانات آموزشی دارای نقص است. این عوامل از عوامل تاثیرگذار بر توسعه آموزشی ترکیبی هستند و عوامل مهمی نیز قلمداد می‌شوند. بنابراین، به نظر می‌رسد که امکانات آموزش فناورانه در تمام مدارس و همه مناطق تهران از امکانات آموزشی اولیه محروم هستند؛ چه برسد به فناوری‌های به‌روز و این در حالی است که در سند تحول بنیادین و در راستای برنامه‌های عدالت آموزشی این موضوع باید برطرف گردد. عامل مهم دیگر این است که معمولاً به دلیل ناآگاهی از پیامدهای مثبت آموزش ترکیبی و همچنین، نبود صلاحیت حرفه‌ای لازم در بین معلمان، مقاومت شدیدی در ارتباط با استفاده از برنامه‌های آموزش ترکیبی وجود دارد و معلمان به همان رویکرد سنتی و روتین قبلی خود تمایل دارند. بنابراین، این موضوع باید با آموزش‌های ضمن خدمت و به‌کارگیری معلمان آموزش دیده حل گردد و مرتفع شود.

با توجه به یافته‌های این پژوهش پیشنهادهای کاربردی زیر ارائه می‌شود.

۱. تغییر ساختار مدرسه بر اساس عوامل موثر بر توسعه آموزش ترکیبی به کمک معلمان و دانش‌آموزان
۲. تشکیل گروه‌های آموزشی متشکل از دانش‌آموزان علاقه‌مند برای برنامه‌ریزی جهت استفاده از آموزش‌های ترکیبی برای هر کلاس
۳. استفاده درست از ارزیابی پایانی و توسعه آن در آموزش ترکیبی

۴. بهره‌گیری از ارزشیابی تکوینی بر اساس راهکارهای توسعه آموزش ترکیبی
۵. وجود کتابخانه‌ها و آزمایشگاه‌های مجهز، به‌روز و مدرن در مدرسه

موازین اخلاقی

در این پژوهش همه نکات و ملاحظات اخلاقی از جمله رازداری، محرمانگی و غیره رعایت شد و از همه نمونه‌ها موافقت‌نامه کتبی جهت شرکت آگاهانه در پژوهش گرفته شد. همچنین، برای آنان اهمیت و ضرورت پژوهش تشریح شد و آزادی آنان جهت شرکت یا عدم شرکت در پژوهش به آنان اعلام شد.

تشکر و قدردانی

از نمونه‌های هر دو بخش کیفی و کمی تقدیر و تشکر به عمل آمد.

مشارکت نویسندگان

مسئول انجام مصاحبه‌ها و اجرای پرسشنامه‌ها و تحلیل داده‌ها دانشجو و مسئول نظارت بر حسن انجام مصاحبه و اجرای مصاحبه و نگارش مقاله بر عهده اساتید بود.

تعارض منافع

هیچ تضاد منافی وجود نداشت.

Reference

- Abbasi Kasani, H., Mehri, D., Mahjoub, H., & Vosoughi, A. (2021). Factors affecting the application of blended learning in higher education. *Journal of Training in Police Sciences*, 9(32), 127-157. [URL]
- Bahrami, F., & Nazarzadeh Zare, M. (2023). The impact of institutional factors on the use of blended learning by faculty members. *Technology of Education Journal*, 17(3), 671-682. [DOI]
- Burnett, G. (2024). Exploring mixed-reality approaches for inclusive blended learning in higher education. *Journal of Workplace Learning*, 36(7), 486-499. [DOI]
- Chen, X., Khaskheli, A., Raza, S. A., Hakim, F., & Khan, K. A. (2022). Factors affecting readiness to diffuse blended learning in Pakistani higher education institutions. *International Journal of Educational Management*, 36(6), 1080-1095. [DOI]
- Dimmock, C., Tan, C. Y., Nguyen, D., Tran, T. A., & Dinh, T. T. (2021). Implementing education system reform: Local adaptation in school reform of teaching and learning. *International Journal of Educational Development*, 80, 102302. [DOI]
- Dohrmann, E., Porche, M. V., Ijadi-Maghsoodi, R., & Kataoka, S. H. (2022). Racial disparities in the education system: Opportunities for justice in schools. *Child and Adolescent Psychiatric Clinics of North America*, 31(2), 193-209. [DOI]
- Ebrahimi, H., Mousavi, S. Y., & Azkia, M. (2022). Providing a model for socio-economic challenges of education privatization. *Sociology of Education*, 7(2), 165-177. [DOI]
- Go, C. F. M., Gonzales, F. R. S., Gonzales, M. M. T., Gonzales, S. A. C., Gregorio, A. H., Guerra, M. A. E. G., & et al. (2024). Nursing students' blended learning satisfaction, self-efficacy, and work readiness: A structural equation modeling study. *Teaching and Learning in Nursing*, 19(4), 638-645. [DOI]
- Hogberg, B., Strandh, M., Petersen, S., & Johansson, K. (2019). Education system stratification and health complaints among school-aged children. *Social Science & Medicine*, 220, 159-166. [DOI]
- Kavand, N., & Talai, M. (2022). Blended Training: an overview of dimensions and models. *Teacher Educational Literacy*, 2(1), 120-140. [DOR]

- Kerr, D., Milnes, S., Martin, P., Ammentorp, J., Wolderslund, M., & Chiswell, M. (2022). Responding to nurses' communication challenges: Evaluating a blended learning program for communication knowledge and skills for nurses. *Patient Education and Counseling*, 105(7), 2285-2291. [DOI]
- Khan, H. U., Abbas, M., Alruwaili, O., Nazir, Sh., Siddiqi, M. H., & Alanazi, S. (2024). Selection of a smart and secure education school system based on the internet of things using entropy and TOPSIS approaches. *Computers in Human Behavior*, 159, 108346. [DOI]
- Ma, C., & Zhou, W. (2024). Effectiveness of blended learning in health assessment course among undergraduate nursing students: a quasi-experimental study. *Teaching and Learning in Nursing*, 19(4), 715-721. [DOI]
- Maitree, I. (2023). Blended learning classroom model: a new extended teaching approach for new normal. *International Journal for Lesson and Learning Studies*, 12(4), 288-300. [DOI]
- Ma, J., Zheng, M., & Feng, X. (2025). A situated expectancy-value theoretical perspective of teaching presence and student engagement in blended learning environments. *The Internet and Higher Education*, 64, 100974. [DOI]
- Rastgari, N., & Salari Chine, P. (2024). Identifying effective factors in the implementation of blended learning of student teachers. *Journal of Curriculum Studies*, 18(71), 205-232. [DOI]
- Sharaf, J., Ghorchian, N., Nami K., & Sabahzadeh, M. (2023). Designing and validating the Saleh school establishment model. *Sociology of Education*, 9(1), 113-124. [DOI]
- Sharma, H., Jain, V., Mogaji, E., & Babbilid, A. S. (2023). Blended learning and augmented employability: a multi-stakeholder perspective of the micro-credentialing ecosystem in higher education. *International Journal of Educational Management*, 38(4), 1021-1044. [DOI]
- Yazdizadeh, Z., Momeni Mahmoudi, H., Ajam, A., & Falah, T. (2024). Synthesis research of a blended learning curriculum based flipped learning. *Journal of Educational and Scholastic Studies*, 12(4), 509-538. [DOI]
- Zare'i, P., Taleb, Z., Khosravi Babadi, A. A., & Azodolmolki, S. (2023). Identifying the factors affecting parental involvement mechanisms in blended learning environments. *Quarterly Journal of Family and Research*, 20(2), 111-134. [URL]